

В. Майская

УлиУллубат
сылларым

В. Майский

Умуллубат
сылларым

Я 82
К 82

Василий Васильевич Кривошапкин

НЕУГАСИМЫЕ ГОДЫ

Сборник стихов

Редактор И. Е. Свицев

Техн. редактор С. Н. Делахова

Кривошапкин В. — Майский.

К 82 Умуллубат сылларым: Хоһооннор/
Ф. Павлов уруһуйа. Нам сэл., Саха
Республиката 2000—

Кривошапкин В. — Майский.

Неугасимые годы: Сборник стихов.
Республика Саха, с. Нам. 2000—

ISBN 5-85156-033-9 © Кривошапкин В. В. 2000

Дууһам
иэйиитинэн...

I чааһа

КҮӨХ МААЙ

Сааскы чабыл күнүм
Сиргэ дьолу, үөрүүнү
Сардангалы ыһыахтаан.

Кэллэ дии,
Кэтэһиилээх
Кэрэ Маай,
Күөх Маай!

Көмүс күөмэй күөрэгэй!
Күнгэ үөһэ күөрэйэн,
Күүппүт сааспын уруйдаан.

Кэллэ дии,
Кэтэһиилээх
Кэрэ Маай,
Күөх Маай!

Тула өттүм айылба
Сааскы чэбдик салгынынан
Саймаарыччы тыннан,

Кэллэ дии,
Кэтэһиилээх
Кэрэ Маай,
Күөх Маай!

Күнгэ көрбүт сэгэрим
Имэ күннүү тэтэрбит,
Үөрүүтүттэн мичилийэн

Кэллэ дии,
Кэтэһиилээх
Кэрэ Маай,
Күөх Маай!

МААЙ! МААЙ! МААЙ!

Айылбам дыкти өгүн
Чабылыта турдун өрүүтүн
Сырдык Маай!

Таптал уотун-күөһүн
Саба турдун өрүүтүн
Күөх Маай!

Өй-сүрэх түмсүүтүн
Күүрдэ турдун өрүүтүн
Күүтүүлээх Маай!

Дьонго үрдүк үөрүүтүн
Тосхойо турдун өрүүтүн
Чабыл Маай!

Олох үөһэ түллүүтүн
Күөттүү турдун өрүүтүн
Маай! Маай! Маай!

1991 с.

ХАРАХТАР

Ханан эмэ сонһуйдаргын
Хайаан даһаны аралдытар,
Харахтар, бэһиэлэй харахтар
Хартыына курдук араастар.

Ханныктаах да ыарыгың,
Хатаналлар, уһарытар,
Харахтар, арылхай харахтар
Хаарыан эмчит буолаллар.

Хайдахтаах да хатан дууһабың
Хатаналар, уйадытар,
Харахтар, эриэккэс харахтар
Хаампаты сүүрдэр уохтаахтар.

1965 с.

САРСЫАРДА

Тарбастылар
Таңгалай былыттар.
Табыста
Күн халлаан уорбатыгар

Күн
Көмүс сап утабынан
Бүгүн
Сыйыда күөх тыа быһынан.

Саңата,
Сэргэх ымыы чыычаах
Ырыата
Чуопчаарар ырых-ыраах.

Өлүөнэ,
Үөрбүт кыыс мөссүөнүнүү,
Күөнэ
Ирбинньиктэнэ күлүмнүүр.

Эгэлгэ
Кынаттаах бииһэ түмсээнэр,
Күөлгэ
Көр ыһыабын тэрийдилэр.

Дьон-сэргэ
Сүргэтэ көтөбүллэн,
Эрдэ
Тингийэн барда үлэлээн.

Эриэккэс
Мин дойдум сарсыардата
Сүрэххэ
Күн буолан сырдаата.

АИАННАХПЫН КЭМСИНЭБИН

Кыыс кэрэ бэйэтигэр
Абылаппакка сылдыаммын,
Таптал дыкти күүһүгэр
Эрэниэхпин бабарбаппын.

Мутукча тыргыл сытыгар
Дуоһуйа тыыммаккабын
Сааһы түннүгүнэн хохуйар
Көлдүгүнгэ санаммаппын.

Олох дыкти хаамытын
Ис сүрэхтэн хайбаабаккабын
Аймах дьоммор анааммын
Ырыа, хоһоон айбатарбын.

Үлэ эрирдээх түбүгэр
Эт илийбин чэрдиппэккэбин
Общество инники күөнүгэр
Айанныахпын кэмсинэбин.

1996 с.

УМНУМА КИНИ БААРЫН

Кыһын да ырыаһыт буолар
Айылбатыгар олоробут.
Оттон билиги кини туһугар
Туох үтүнү өгөрүбүт.

Олохтон талбыт доборум
Сүргэбин сүүйэр кэрэ.
Оттон үөскээбит дойдум
Туох итэбэстээбий, этиг эрэ.

Эн айылбаһа кэрэ буоллабына
Дууһабынан дуула баайгын.
Өйүг, санааг уоллабына
Умнума кини баарын.

ТАРАБАНАМ

Тарабанам, күөх дуолга
Олус да улуугун!
Оттон «бүгүнгү охсуһууга»
Уруккугун уруһуйдуугун.

Эн кэлэр тосхолгун
Биһиэхэ аныыгын.
Ол эрэн, сахалыы холкугун:
«Кэм кэлиэ», — дии саныыгын.

Ол иһин эн ыччатыг
Эрэлбитин сүтэрбэппит.
Биһигиттэн ураты атын
Сэргэхситэрин билбэппит.

Тарабанам, чараҥын суоһугар
Дууһалыыны умайааччыбыт.
Оттон кыһыныг уоһугар
Эт бэйэлини ууллааччыбыт.

АЙЫЛБАЛЫН АИХАЛЛЫА

Өндөл халлааны, үрүг күнү,
Сааһы көрсөр үөрүүнү
Сатаан туохха тэннинирбин
Олох отой билбэппин.

Оттон мин сааһы саныым —
Олох оҕобор түһэбин.
Оннук мин айылгым,
Ол да иһин үөрэбин.

Сахам сирин дьоннороо!
Олохпут оннук буоллаҕа,
Кыһыгы санаа-оноо
Кыйданар кэмэ туоллаҕа.

Тахсан туойун, бары ыллаанг,
Хамсыыр харамай кыттыһыа,
Аан Алахчын Хотун махтанан
Айылбалыны айхаллыа.

ДЫКТИТЭ — ОЛ ЭБИТ

Күн тахсытынааҕы Өлүөнэ
Көмүһүрбүт уутунан
Далбарайым, сэгэрим миэнэ
Дуоһуйа, астына суунан,

Дьэдьэн кэрэ имнэммит
Дыктитэ — ол эбит!

Көтөр биһиэ уһуктуута
Күөх чараҥга күүлэйдээн,
Сүөгэйдии бөлүөбэ сөгмүт
Чэбдик салгыны эмсэхтээн

Чэгиэн доробай бэйэлэммит,
Дыктитэ — ол эбит!

СУРУЙУОБУМ ЫРЫАЛАРБЫН

Дууһаны долгутар ырыалар
Киэнг сирин тилийэ тарбааннар
Ырыалар, кынаттаах ырыалар
Үлэбэр күүс-күдэх уктуннар.

Хомуфун тыллаах ырыалар
Үйэбин утата турдуннар.
Тапталга уматар ырыалар
Олобум аргына буоллуннар.

Од иһин сынньалаг «түбүгүн»
Өйдөөммүн этэбин күн бүгүн,
Санаам кыната ыраларбын
Суруйуобум ырыаларбын.

СААСКЫ КИЭНЭ СААСКЫ НАМЫ...

(Ырыа)

Сааскы киэнэ, сааскы Намы
Мин олус диэн таптыбын.
Сүрдээх кэрэ, сүрдээх намыын
Ырыа айан ыллыбын.

Манньык киэнэ сахам кыһа
Тапталлаабын кэтэһинэ,
Сардааналы имэ кыһа
Үөрүүтүттэн тэтэринэ.

Дьоллоох түгэн, килбик уурал
Эдэр дьоммор тосхойдун.
Сааскы үөрүү, сааскы нуурал
Барыбытын кууһуохтун.

Уоллаах кыһы, кыыстаах уолу
Намым сирэ айхаллаа!
Үйэлэргэ өспөт суолу
Өрүүтүн да ай, ыллаа!

Сааскы киэнэ, сааскы Намы
Мин олус диэн таптыбын.
Сүрдээх кэрэ, сүрдээх намыын
Ырыа айан ыллыбын.

1995 с.

МИЧЭЭР

Кыбыстыам диэнигин
Кыһырыма дуу,
Күнгэ көрбүт сэгэрим,
Кыраттан сылтаан
Кыһырсаң
Үлэбиттэн иһэбин.

Од эрэн,
Үлэ буолан
Үгүс моргуордаабын билэбин.

Од иһин
Боруокпун атыллаат
Көрөбүн
Күлбүт
Эйбэс харахтаргын.

Чабылхай да сарсыардатааҕар
Чахчы этэбин,
Эн мичээринг,
Экчи,
Эриэккэс күн!

1970 с.

ТУҢУНАН ПОЭТТАР

Бар дьоммор
Баһыбалатар
Бочумнаабы
Огорботобум да иһин,
Олох диэн
Олус кэрэтин
Ис испиттэн
Үөрэн,
Киэмсийэн
Кэпсээччибин.

Мин
Тылдар сибэккилэрим,
Мин
Тахсар күннэрим,
Мин
Тыллаах чыычаахтарым,
Мин
Тыыннаах поэмаларым —
Вероника, Айдын,
Лена уонна кыра Ирочкам.

Поэматтан
Поэмалар төрүүхтэрэ.
Баҕар музыкант,
Баҕар инженер
Буоллуннар,
Тустаах үлэлэригэр
Тутуһуллубат
Туһунан поэттар.

Ол аата
Дьохуннаахай
Поэт эбиппин диэн
Киэмсийэн
Кэпсэл оҕостор
Төрүүттээх эбиппин.

1971 с.

ИККИ ТАММАХ

Үлэһит киһи
Үлэтигэр
Үлүһүйэн
Үгүс түбэлтэбэ,
Үрдүнэн үлүмнэхэр.
Ол курдук
Олохпуттан умнуллубат,
Олох буолбуттан,
Сагарбат буолуохпун
Санаам баҕарбат.

Балыһанан эргийбэккэ,
Быһаччы дыһэбэр
Киһэтин
Кэллим үлэбиттэн.
Кэмсиниэм иһин
Киирээт да
Көрө түстүм
Күнгэ көрбүт
Күндү ийэм
«Көлөнүннэммит» иэдэһин.

«Хаһан даһаны
Хараастыбатах бэйэнг
Хайдах бу эн
Хараһын ууланна,
Ыпсаранһын
Ыл, кэпсний», —
Ыйытаһын киниттэн.

Онуоха
Олорбохтуу түһээт:
«Сиэн, сиэн», — диэт
Сиэн кыыстаммытын
(Сэрэйбитим чахчы)
Ситэ эппэккэ,
Сити,
Ийэм эрэйдээх
Икки иэдэһинэн
Сүүрэн түспүт
Икки таммаһынан
Эбээ буолбут үөрүүтүн
Этэн бүттэбэ.

Көмүскэ да
Көнүллэммэт,
Алмааска да
Атыыламмат
Ити
Икки таммах!
Оо,
Орто дойдуга
Үөрүүттэн сүүрүгүрбүт
Үгүс таммахтартан
Үөскээбит
Үрүлүйэр
Үрүччэлэр
Үрүн күн анныгар
Үксээтиннэр,
Үөскээтиннэр.

1970 с.

ОМУННААХ КУИААҤЫНАН

Күн сардангалара
Көбүспүт курдук
Күлүмүрдүү сүүрүгүрэр,
Айылба буоллаһына
Ахтан, утаппыт курдук
Астына, тупсарар кэмнэгэр
Үчүгүни да
Үчүгэй киһэ
Мин саас төрөөбүтүм.

Оттон эн,
Олус таптыыр кэргэним,
От-мас буоллабына
Көмүстүйэн кэхтэр,
Көтөр кынаттаах бинһэ
Күрэнэр-сүтэр кэмигэр
Сулус былыкка суураллар
Сиппэрэигнээх киһэттигэр
Күһүөрү күһүн төрөөбүтүг.

Ол да иһин буолуо
Оболуу килбик тапталбыт
Сыл икки чулуу кэмэ
Сытыы хапсыһытынан
Сабыллыбыт буолан,
Чахчыта да,
Оргуйар ээ
Омуннаах куйааһынан!

1972 с.

КҮННҮҮН ДЬИЭЛЭСПИТИМ

Күн.
Күлүмүрдэс күн.
Күнү күөмчүлэспит суох!
Хамсыыр эрэ
Харыстааччыта,
Айылба эрэ
Арагаччыта
Агардасты күлүмүрдэс күн!

Ол эрэри
Орто дойдуга
Онтон атын күн
Ончу суох диэмэнг.
Обо буолан
Ойо-көтө сылдьан
Оттой соботох
Ойор күннээхпин диэн
Оройдотор этим.
Онтон кэлин билбитим
Абам буоллабына
Амарах майгытынан,
Ийэм буоллабына
Итии тапталынан
Иитиэхтээннэр,
Иккис күннэрин
Илэ бэйэбинэн билбитим.

Онтон
Сыллар ааспыттара.
Мин эмиэ күн курдук
Мээнэнэн чабыллыбатабым.
Миигиннин холбоспуга
Мин арагаччылыыр күнүм.
Ол күнү
Обо курдук бүөбөйдээн
Хоспор күлүмнэспитим.
Онтон үөскээтилэр
Орто дойдубар
Хаһынан эмэ чабылхай
Ханыы буолар күннэр!

1972 с.

НЬУРГУҮН

Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун,
Эн туохха ыксаангың
Эрдэттэн тылыннын?

Эппиэттирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:
— Күннүүн көрсөргө тиэтэйэммин
Ким да иннинэ үүнэбин.

Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун,
Эн туохха ыксаангың
Эрдэттэн тылыннын?

Эппиэттирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:
— Күөх таптал илдьитэбин
Ол иһин үлүмнэһэбин.

Сибэккиттэн эрэ ньургун
Сиздэрэй ньургуһун,
Эн туохха ыксаангың?
Эрдэттэн тылыннын?

Эппиэттирэ чобуотук
Эриэккэс ньургуһун:
— Маайга тэҥнэ үөрсүөхлүн
Мин олус бабарабын.

ДУУҤАБЫТТАН КЫЙДААТА

Күлүмнэс күммүн
Күлүктээн турбут
Көһөҥө былыты
Хантан эрэ
Хайысхаламмыт
Хахсаат тыала
Халбарыччы аста.

Оттон мин
Оттомо суох сылдьан
Оҥорбут буруйум
Омнуолаах санаатың
Олобум доборо
Миэхэ бэлэхтээбит
Минныгэс мичээрэ
Кимиэхэ да тэҥнэспэт
Көрсүө көрүүтэ
Илгийэр салгың буолан
Дууһабыттан кыйдаата.

1973 с.

ЭҢИГИ, КЫЫС ХАТЫҢНАР

Ыһыах ысыһа кэлбиттиң
Ыраас мааны хатыгнар
Алааһы курдаан иһии
Анаан мустан үүммүттэр.

— Эһиэкэйдии кэлбиккиэт,
Эһиги; кыыс хатыгнар?

Күөх тынанан мэнээктээн
Күн көгүлүн көччүйэр
Сиккиэр тыал мэниктээн
Субу тийэн сибигинэйэр:

— Үгкүүлэхэ кэлбиккиэт,
Эниги, тунал хатыгнар?

Сир бары уһугуттан
Киксибиттин мустаннар,
Көтөр биһэ тэнгэ ыллаан
Күргүөмүнэн ыстыыллар.

— Ансамбыллы кэлбиккиэт,
Эниги, сэмэй хатыгнар?

Бүгүн аан бастаан
Билсибиттин туттунар
Сардаганан ыһахтаан
Сырдык күн ыйытар:

— Ооньбуу-күлэ кэлбиккиэт,
Эниги, эдэр хатыгнар?

Суһуохтарын арынаат,
Сэмэй кыс хатыгнар
Килбигийэн өрө тыһаат
Кинилэр хоруйдуулар:

— Барытыгар биһи баарбыт,
Үөрэр-көтөр аналбыт.

* * *

Сибэкки дьөрбөтө табыстабына
Сирээдийэр, симэнэр,
Күнү көрбүтүнэн тардыһа
Дьулуһар.
Сүрэх сибэккитэ тылыннабына
Сидигилин ситэр,
Олобу, тапталы уруйдаһа
Хоһуйар.

АХТЫЛБАН

Кэлиий даа, көмүһөм, анааран
Күн хайа кэтэбэр күрэннэ.
Үтүөкөн да киэхэ налыһан
Бөһүөлөк үрдүнэн үктэннэ.

Өйдүүгүөн, били күөх чаранга
Өр да өр куустуһа турбуккун.
Күүрээниэх хотугу айанга
Күүтүһүөх, ахтыһах буолбуккун.

Ол кэннэ тиэргэниг таһынан
Оргуудук сиэттиһэн ааспыккын.
Дойдугар бүтүннүү абылаан
Дууһабын эн илдэ барбыккын.

Нуһаран киэхэбэ талбааран
Киэп Лена туманга суланна.
Саһаабар бу баарды анааран
Сэгэрим инибэр уһунна.

1962 с.

КҮННЭЭХ НЬРГУҮН

(Сонет)

Тонг хаары тобулу дьөлөн
Саас эрдэ ньургунун тыллыбыт,
Ыраастык саһарчы көрөн
Мичээрдээн тырымнаабыт.

Күннэ тардыстар күүһүн
Харгыстыыр туох баар үһүө,
Сырдыгы, сылааһы инэринэн
Хамсы-хамсы үүнүө.

Суорбанын арынаат кыра оҕо
Ийэтигэр далланнныр,
Саас ахсын ньургунун эмиэ
Күнү көрсө сыламныыр.

Ийэни — күн диэн этэбит,
Ньургунун ийэтэ — күн эбит.

Умуллубат
сылларым

II чааһа

ХОҲООН КҮҮҢЭ

Хоммут уосун хонгорон,
Унуктаат да тутатына,
Ханник да буоллун хоһоон
Ааҕан, кэпсээн бардахпына.

Туохтан да ордук
Сэргэхситэр курдук.

Арыт үлэбэ сылайан,
Арбы-сарбы буоллахпына,
Сахам намыын тылынан
Хоһоон ааҕан бардахпына,

Туохтан да ордук
Күүһү биэрэр курдук.

Киэһэ үлэм кэнниттэн
Ыран, нуктаан ыллахпына,
Олонголоон дыиэрэһитэн
Аҕам ыллаан бардабына,

Туохтан да ордук
Сэргэхситэр курдук.

Сынньалан кэмгэ талбааран,
Ээл-дээл сырыттаһпына,
Ардыгар таптыр тылбынан
Айан, суруйан бардахпына,

Туохтан да ордук,
Сынньатар ээ, оннук!

1965 с.

АРГЫСТАСТАҒЫМ БУОЛЛЛУН

(Петров С. А. аныбын)

Кэрэ-бәлиэ доботторуом,
Кәпсиир кәпсээним
Кәмчиләннәбинэ,
Саңгарар саңгам
Салалыннабына,
Саныыр санаам
Сатала суох
Саталанар эбит.

Ол курдук
Отоһ киһи
(ол мин)
Ардыгар,
Аарыма муоралары
Атыллыбын,
Бүтүн байбаллары
Ыймахтыбын,
Сымара таас хайалары
Сыбарытан
Баарабай ааллары
Бырабаттыбын.

Ол эрэн,
Сороһ ардыгар,
Солуута суохтан
Сыппаһ санаам салалыннабына,
Өркөн өйүм
Өһүдүннәбинэ,

Томороон толкуйум
Тонутталаннабына,
Тоһой сэлэ дойдум
Туонатыгар олорорбун
Туура умнан кәбинәбин.

Күндэлэс күнү да
Көрбөт буола
Киэн көхсүм кыараан
Хара бараан түүнгэ
Хам хаатыйаланан
Хаайыллан олорор курдук
Харабым даһаны
Хангарар эбит.

Кыркаһа суох халлаан
Кый урсунугар
Күөмәйдээх үтүөгэ
Күөрэгэй чыычаах
Дьөһөгөйдөөх тойугун
Дьүүллээн истибэккэ
Кума, сары кулгаахтарым
Таас дүүлэй буола
Тапталлар эбит.
Сарсыардааны
Сайынҕы сарыалга
Сардағанан ыһахты
Сандаарыйа сыппакка
Сирэм күөх быһыгар
Сиик да буолбакка
Симэлийэр эбиппин.

Брыаларым дабаны
Ыпсыта суох
Ыһыахтаналлар эбит.
Тойуктарым дабаны
Туолката суох
Төрүүллэр эбит.

Ол эрэри
Өтөх да төнүргэстээх,
Киһи буолан баран
Кэриэстээх,
Айыллыбыт
Аан ийэ дойдум
Аныгы үтүө олобор
Анаммыт
Айылгылаах эбиппин.
Онон,
Аймах-билэ дьоммун кытта
Аны дабаны,
Айымвьылаах үлэбининн,
Аргыстастабым буоллун!

1971 с.

ОСТУОЛ «КОМБИНАЦИЯТА»

Сүүһүн аннынан көрбүт
Сүүрбэччэлээх эрэт
«Севернэйгэ» киирэн
«Саахыматтаата».

Киирдэ-киирээт
«Киирсилээх хаамыынан»
Уохтаах бакаалынан
«Дөбүүттээтэ»
«Миттешпильгэ» кэлэн
Минн курдук көрбүтэ.
Кимнинн эрэ
Кирдиэлэспитэ...
Уолаттары кытта
Уолуктаһан эрэрэ...
«Эндшпилигэр» тийэн
Эрэйдээбим
Хаамыра аанын
«Халыр» гыннаттардаба.

КЭЛБЭТИН ДАБАНЫ

(Учууталбар Рехлясов Д. П.)

Саас ахсын
Сир ийэм симэбэ
Сардаана сибэкки
Силигилээбэт буоллабына
Сандал саас
Салаллыбатын дабаны.

Кэбэ көтөр
Кэрин тыабар
Кэпсээн кэбһийбэт буоллабына
Көйгө тыа
Күөх киистэтинэн
Көөчүктэмэтин дабаны.

Самаан сайын
Сардангалаах куйааһынан
Сахам сириин
Сахпат буоллабына
Күлүмүрдүүр күн
Күөрэйбэтин даһаны.

Киһи-аймах
Кэмчээри ыччата
Кэскиллэммэт буоллабына
Кэнэбэһин кэнэбэс
Киһилии олох
Кэлбэтин даһаны.

1972 с.

ХОҔООННЬУТ, КЭПСЭЭННЬИТ, КИРИИТИК

Хоһоонньут:

Уһун түүнү быһа
Утуйбакка мунһанним,
Туолкалаабы бу кэпсээнтэн
Туура туһамматым.
Ити кэриэтэ
Икки-хас күпүлүөттээх
Эбэлээх хоһоон
Интириэһиргэтиэ буолуо.

Кэпсээнньит:

«Бытыгы уматтыкка дылы»
Суруй да —
Суруйбуттуу суруйуохха.

Кириитик:

Иккиэнһитин да
Иэнһитин хастыахха дылы
Кирдиэлэтиэх киһи
Хаһаанһыта эрэ
Хайбаан турардааххыт.

1972 с.

КЭПСЭЭННЬИТ УОННА ХОҔООННЬУТ

Бэркэ билэр
Биир художнигым
Сахам чороонун,
Чочуонай чороонун
Ааһан да сиппэт
Алыс элбэх сотуунан
Эгэлгэ өһнөөбүтэ
Эчи, үчүгэйин!
Онтон
Ойуута,
Оһуора
Олус да сиедэрэй!

Дьэ, ити —
Дьингээх кэпсээнньит.

Аны туран атын художник
Сахам чороонун,
Чочуонай чороонун
Баара эрэ
Биэс, алта мазогунан
Арылы кустуктуу
Арылыппыта олуһун!
Оттон
Компоновката,
Уруһуунага
Киһи эрэ сөбүүх!

Хор ити —
Хомобой хоһоонһут!

1972 с.

НУКТАА, НУКТАА, ЛЕНА

Эбэбит Лена, Лена
Эгсиллэр киэн иэниг
Эчи, көрүүххэ кэрэтиэн!
Бүгүн үрдүк биэрэккиттэн
Бүөбөйдээн иппит уолун,
Багарда махтал этиэн,

Өйдүүгүөн, Лена, Лена,
Өрдөөбүтэ ыччаккыныын мустан
Өргө түүнү аймырым.
Кытылгар сүүрэн киирэн
Күүх бүлүүскэр күөлэһийэ,
Көччүйэ көрүлүүрүм.

Эриэккэс ол кэрэ сыллар
Эрчими биэрбит эбиттэр,
Инникибин тустээбиттэр.
Тибилгэниэх Лена, Лена,
Тиэргэнигиттэн тэйэрбэр
Таптаан ааккын ааттырым.
Олох очуругар арыт,
Оттомо суох сылдьаммын,
Обустара сыһарым.

Ол кэмгэ Лена, Лена,
Улдьаа мэнник уолгар
Олус көмө, күүс буоларың.
Онтон билигин оҕо санаам
Олуктаахтык хардыылаан
Олох суолун айсабын.

Эбэбит Лена, Лена,
Эгсиллэр күөх иэниг
Эчи, көрүүххэ кэрэтиэн!
Саха киһи сүрэбэр
Сааскы тыаллыы үрэн
Сайа охсон киирэбин.

Ити холку бэйэбин
Ийэли амарах эйэбин
Иипит дьонгор игэрбиккин.
Ол иһин буолуо дуоһуйа
Омуурбакка эйгэбинэн
Оргууй тыынан эрдэбин!

Эн эмиэ дьонун курдук
Элбэх эндиэлэри көрсөнгүн
Энчирээбэккэ тиргиллэбин.
Нуктаа, нуктаа, Лена,
Нуурал намыын киэһэ.

1964 с.

КИҢИ ТУҢУНАН НОМОХ

Күнү көрсөөрү
Күөбү көрөөрү
Кини саас төрөөбүтэ.
Кинини эбэрдэлээн
Абата муннаах
Аргыһахтаан туран
Аал уотугар сипсийбитэ.
Онуоха,
Көмүлүөк оһоҕо
Күлүбүрэччи күлбүтэ.
Ийэтэ буоллабына
Илгэлээх ардах курдук
Күлүмүрдээн тохтор
Күн сарданатынан
Кымыстаан күндүлээбитэ

Улуу Аар тайбата
Улуутук саҥа аллайат
Будьурбай күөх лабаатынан
Бокулуоннаан сүгүрүйбүтэ.

Кини ол аал уотунан
Сүрэбин угуттаммыта.
Уохтаах ол кымыһынан
Убараабат уохтаммыта.
Тайба ол уһуутунан
Төлкөлөөх тыннаммыта.

Кини иннигэр,
Сүрэбин тымырдарыныы,
Сүүс араас суоллаба.
Сорохторо
Утабын ханнарар
Уу баһар ойбонугар киирэн
Умса хоруйаллара.
Сорохторо
Сис тыаба тахсан иһэн,
Ыт мунна баппат
Ычыгар киирэн
Симэлийэ бысталлара.

Оттон кини
Ол суолларынан
Сатыы киһи
Сир өтүппэтин сэрэйбитэ.
Инньэ гынан,
Сэттэ үөр кыталыктыын
Сиэттиспитинэн
Сиртэн өрө күөрэйбитэ.

Аллараа
Абалаах ийэтэ
Аан боруогар
Алгыс албаан
Атаара хаалбытгара.
Кинилэр алгыстарынан
Кизгник далайан
Кини буолар туһугар
Кэрэбэ өрө дьулуспута.

1972 с.

СУБУОТУННЬУК

Субуотунньук.
Субу тыл
Саргылаах олохпут
Сарсыардатыгар
Сардананан сандаарыйбыта.
Субуотунньук.
Субу тылга
Сурулла сылдыар
Сүүһүнэн норуот
Убараабат тэтимэ.
Улуу Ленин
Олобу тутуспут
Уолан күүстээх эрчимэ.

Ол да иһин
Субу тылынан
Баардарбыт эрэ
Баарабай да байбалы

Биэдэрэнэн баһан
Бэрт начаас
Бүтэриэхпитин сөп.
Таас да хайаны
Таачыканан таһан
Таһы-быһа
Сир ньуурунуу
Симэлитихпитин сөп.

Субу тылга
Тымыр курдук
Тыргылла тэбэр
Сага олох
Өркөн өйө, модун күүһэ.
Улуу Өктөөбүнэн
Төрүттэммит субуотунньук
Өй-сүрэх
Өспөт-сүппэт кутаата.
Сүүһүнэн норуот сүрэбэр
Сокуон буолан суруллан
Өрүүтүн даһану
Өрөгөйдүү турдун!

1970 с.

ДАЛАЙАН ИҢИҢ

Халбаным аанын
Хайа көтөн
Халыан санааларым
Ханна-ханна халыйдылар?
Сыапка бааллан
Сыналыыбатах.

Өтөнөн көрөн
Өнүйбэтэх
Көнгүл босхо көппүт
Көмүс күндү санааларым!

Эниги эрэ
Эрэй диэни эрэйдэмметэх,
Сор диэни суолламматах
Суос-соботох чыычаахтарым!
Күн диэки
Көөчүктэнэ-көөчүктэнэ
Күөрэччи көтөн иһинг,
Халлаан диэки
Хайыспакка дабаны
Харса суох далайан иһинг!

1972 с.

СУОППАР ЫРЫАТА

(Ырыа)

Сахам обун кирсин курдук
Суолум көнө, суолум көнө.
Олус сыыдам сындыыс курдук
Тимир көлөм, тимир көлөм.

Буурбаба, тонууга пипи-пипп,
Буксуйан турума пипи-пипп.

Итин чэйдээх буола турун
Айан ыала, айан ыала.
Суолтан дьону ылар буолуу
Суоппар сыала, суоппар сыала.

Буурбаба, тонууга пипи-пипп,
Буксуйан турума пипи-пипп.

Кэлин миэхэ барсар дьонно
Аргыс буола, аргыс буола.
Кини баарын ониук таптыыр
Айан суола, айан суола.

Буурбаба, тонууга пипи-пипп,
Буксуйан турума пипи-пипп.

1971 с.

ПОЧТАЛЬОН

Тохсуньу да
Тоһуттар дьыбарын
Тобо солоон,
Олуньу да
Омуннаах тымнытын
Ортотунан оймоон

Кэтэһиилээх,
Кэрэ кэпсээннээх
Почтальон кириэхтээх.

От ыйынаабы
Оргуйар куйааска
Ончу ымыттыбакка
Күөх уйгутаабы
Күрүлэс ардахха
Кэнинэн чабыбакка

Кэтэһиилээх,
Кэрэ кэпсээннээх
Почтальон кириэхтээх.

Луноход хараабылы,
Бүтүн планетаны,
Акыйаан уутунуу дэлэй
Аан дойду сонунун
Биир суумкатыгар түмэн,
Агар санныгар сүгэн

Буулаба күүстээх
Күндү кэһиилээх
Кэтэһиилээх,
Кэрэхсэбиллээх
Кэрэ кэпсээннээх
Почтальон кэлиэхтээх.

1971 с.

ХАРА АЧЫКЫ

Хаһан даһаны
Хара танһаны
Ханыылыы санаабат
Хамыһаар атаспын,
Бэкиһиэм иһин,
Бүгүн иһэммин
Хара ачыкылаамытын
Харахтаан аастым.
Ол эрэн
Ол атаспын
Омнуолуу санаабалпын.

Туох буолтун, туох...
Ачыкы нөнгүө
Арыйан көрбүт суох.
Арай бири этэбин:
Албаска харах, бабар,
Биирдэ ачыкыланнын.
Доборум дууһатыгар
Ачыкылаамматын.

1970 с.

* * *

Арыт татым санаалаахтар
Этиэхтэрэ
Аан дойдуга бааллар
Ээ,
Арыйах өгүнэн туттар
Ойууһут
Тигэһэр кэлэн график
Буолбут.
Кэмчи тыллаах поэт
Уолбут
Кэлин тийэн форманы
Туппут.
Ол эрэн,
Билбэт киһиэм, аныгыскытын
Санаа,
Бағалаах маска ыттарын
Умнума.

САХАМ СИРИН СААҔА

Киниэхэ эрэ барытыгар,
Тыыннаахха эрэ барытыгар, —
Сир үрдүнээбигэ барытыгар —
Ахтылбаннаах,
Алыптаах
Сахам сирин сааҥа
Салалынна,
Саргыланна!
Күн чабыл уотун
Көмүскэлэ суох
Күннүктээн туран
Көбүрэттэ,
Күндээртэ:
    Онтон буолуо
    Обонньотторбут да,
    Ойон туран
    Оһуохай тэпсиэх курдуктар
    Халын хаарга
    Хам баттаппыт
    Хампа сис тыалар
    Хайдах эрэ
    Хамсыы-хамсыы
    Хаамсан барыах курдуктар,
    Хамсыыр харамай
    Хайа-сахха үксээн
    Анаан түмсэн
    Ахтыбыт күөх саастарын
    Уохтаах салгынын
    Уймахтаатылар.

Киниэхэ эрэ барытыгар,
Сир үрдүнээбигэ барытыгар —
Ахтылбаннаах,
Алыптаах
Саха сирин сааҥа
Салалынна,
Саргыланна!

ПОЭТ СҮРЭБЭ

Имигэс устуруунаттан намчы
Сүрэхтээх буолар поэт.
Онтон атын үһү дуо, чохчы,
Оннук нарын, намыын эбээт.

Айылба сиэрин ситтэбинэ
Эрэн, кини сүрэбэ кэпсиэ.
Үлэһит кыайыыны ситистэбинэ
Кинилиин тэигэ үллэстиэ.

Ыйдаҥа түүн сатыылыыр —
Туойуоҕа ону кини эрэ.
Уолан уол кими таптыыр —
Билиэбэ ким да иннинэ.

Ардыгар алмаастан кытаанах
Сүрэхтээх буолар поэт.
Оннук сыраллыбыт хатаннык,
Онтон атын үһү дуо, ыл эт.

Сорох түктэри быһыыланар,
Сирэйгэ тутатына этиэбэ.
Олоххо туох быһылаан тахсар,
Охсуһуо, оннугар түһэриэбэ.

Имигэс устуруунаттан намчы
Сүрэхтээх эбээт поэт,
Ардыгар алмаастан кытаанах, чаччы,
Онтон атын үһү дуо, ыл эт.

1964 с.

ТАГНАРЫАН ДА СИН

Сир үрдүгэр баар кэмэлдыттэн
Бииртэн ордук дыксинэбин,
Сирэй көрбөх, албын көлдүнтэн
Сиэрэ суох сиргэнэбин.

Итинник бэдиҥ баар буоллабына,
Түптээн олох олоруллубат.
Албаскын булан ыллабына,
Омуннаан кэпсиригэр толлубат.

Кэтэххиттэн кэрбин сылдьан
Киниг бэйэбэр бэһириэ,
Дьон итэбэлигэр тарбачыһан
Тугун барытын туран биэриэ.

Оннук дууһаттан сэрэниг,
Дойдугун да тагнараран син.

ТӨРӨӨБҮТ ДОЙДУОМ, СҮРЭБИМ

Төрөөбүт күндү дойдуом, ийэм,
Эн бадарааннаах мааргыттан
Хаппыт сэбирдэххэр тийэ
Сүрэхпэр чугаскын, туохтан барытыттан.

Былыр дэлэбэ,
Саппыйаба кута сылдьан
Сыллаан, уураан ыһахтара этэ дуо?!
Эппэттэр ээ мээнэбэ,
Төрөөбүт төрүт буоргуттан
Тэйдэххинэ

Дьол диэн суох.
Оннук күндүгүөн эбээт, дойдуом!
Өскө

Мөссүөк да сиргэ ымсыылаах
Өстөөх

Уот төлөнү аһан киридьэбинэ
Эн тускар охсуһар бабалаах
Көстүө, ким хайа иннинэ.

Оо, төрөөбүт Ийэ дойдуом,
Өстөөхпүн киллэриэм кэриэтин
Тарпыт охпун ыһыктыбакка охтуом.
Оннук күндүгүөн, мин дойдум.

Хааннаах өлүгүм оннугаттан
Хахыйах сирриэдийнэ, үүнэн.
Од мин олохпут олохпуттан
Буоһуо, хаалбыт соботох үтүөм.

Кэнэбэс, онтон барбах,
Бафар түстүн уот силлиэ,
Кыра айы кыһаллыбат
Халын тайба силигилиэ.
Ол мин дыбуус бэлэбим,
Төрөөбүт дойдуом, сүрэбим.

1965 с.

ҮРДУК ҮӨРҮҮ

Имэ тэтэрэ кыыспыт
Биһиги улахан кыыспыт.
Ити туохтан буолуобай,
Ону киммит таайыабай?

Кини бүгүн ыанньыксыт,
Совхоз турук үлэһитэ,
Сарсын ким буолуобай,
Ону киммит таайыабай?

Бастын депутаттар иһин
Куоластаата быйыл бастаан.
Куоталаһыыга кыайы иһин
Турунуоҕа бастакынан.

Имэ тэтэрэ кыыспыт
Биһиги улахан кыыспыт.
Ити туохтан буолуобай?
Кини — партияҕа кандидат!

Кини бүгүн ыанньыксыт,
Совхоз турук үлэһитэ,
Сарсын ким буолуобай,
Ону киммит таайыабай?

1984 с.

ААБААЧЧЫБАР

«Хоһоон тобо суруйбаккын?»—
Хомуруйар билэр киним.
«Аата бу кини ыараангың?»—
Ахтан ылар атын киһи.

Тоҕойдоруом, хоһоон айар
Буолбатах буору хаһар,
Эппиэттибин ардыгар
Күлүү-элэк быһыгар.

Биир хоһоону суруйуохтааҕар
Булуус да буорун хаһыам.
Бэйэң да боруобалаар,
Дьингэ да оннук, аабааччыам.

1966 с.

ТАРАБАНА

(Ырыа)

Тулабын ситэ хаппатах
Хотой кырабы хараба,
Сөбүмэр көнө сыһылаах
Көбөкөнүм сайылыга.

Тарабана, Тарабана,
Тапталбыт манна ананна.

Саха тойуга олонхо
Уран тылыгар киирэнгини,
Билингни уйгу олоххо
Чэчирин, сайда үүнэбин.

Тарабана, Тарабана,
Тапталбыт манна ананна.

Эдэр көлүөнэ ыччатыг
Эйиигин кизргэтэр, айар.
Эн төлкөгү билигин атын
Сүрэх сүрдээбин дуоһуйар.

Тарабана, Тарабана,
Тапталбыт манна ананна.

1966 с.

КӨБӨКӨНҮМ БАРАХСАН

(Ырыа)

Ырыа буолан ыллана,
Тарабана сайылык
Айылбаттан айыллан
Эйиэхэбэ анаммыт.

Күндү дойдум, Көбөкөн,
Көбөкөнүм барахсан.

Нуурал киэһэ чарангар
Таптал илэ күүлэйдир,
Ымы чыычаах алааскар
«Олус кэрэ, кэрэ!» — диир.

Күндү дойдум, Көбөкөн,
Көбөкөнүм барахсан.

Дьоһун-мааны ыччатыг
Дьолу туойа ыллааннар,
Коммунизм хардытын
Тутааччыта буолаллар.

Күндү дойдум, Көбөкөн,
Көбөкөнүм барахсан.

Уйгу-быйаг күөх сайын
Күөрэйбитэ бэрт өртөн.
Үйэлэргэ үүн, сайын
Күндү дойдум Көбөкөн.

Күндү дойдум, Көбөкөн,
Көбөкөнүм барахсан.

1965 с.

КУОБАХЧААН

(Ырыа)

Төгүрүк харахчаан,
Кырачаан куобахчаан,
Эйиинги таптааммын
Түүн-күнүс маныбын.

Көстүмэ эн аччаан,
Оччугуй куобахчаан,
Улаата орус дуу,
Оонньоохпут ойуолуу.

Кырачаан бытыкчаан
Кырачаан куобахчаан,
Кэлин да, хойутун
Добордуу буолуохпут.

1965 с.

МАС АТТААХ СИЛИПЧЭЭН

(Ырыа)

Ууга, окко наадыйбат
Үөт тирэх аттаахпын.
Туохтан да чабыйбат,
Силипчээн ааттаахпын.

Тэлгэһэбит күрүөтүн
Көгүтэн ааһабын.
Айаас атты мөнгөрүп
Бэл ону тутабан.

Мууска, хаарга буксуйбат
Мунгур мас аттаахпын.
Ыарахантан чугуйбат
Силипчээн ааттаахпын.

1965 с.

БУЛЧУТ БЭРДЭ КИРГИЭЛЭЙ

(Көрдөөх ырыа)

Куһу-хааһы намынгнатан,
Кини сизээн киллэрэр.
Көтөр бийин уоннаабытын
Көрөн эрэ кэбинэр.

Булчут бэрдэ Киргиэлэй
Кэпсээннэрэ дэлэгэй.

Куобахтары лаанкыттан
Эккирэтэн бэл тутар.
Эһэ кыылы арбабыттан
Сонон ылан таһыйар.

Булчут бэрдэ Киргиэлэй
Кэпсээннэрэ дэлэгэй.

Икки ааһар кубалартан
Үһүн кини сууларар.
Онтон ордон хаалбыттара
Ааһа көтө тураллар.

Булчут бэрдэ Киргиэлэй
Кэпсээннэрэ дэлэгэй.

Биирдэ, хата, кини буолан
Билиммитин хайгыбыт,
Хоһуласпыт тайхартан
Хаһын эрэ сууларбыт.

Булчут бэрдэ Киргизэлэй
Кэпсээннэрэ дэлэгэй.

1965 с.

БИҢИГИ БААРБЫТ

(Учууталым Нифонтов Н. А. кэриэһигэр)

Күөх хонуу...
Киэлитэ биллибэт киэнг муоралы
Инним көстүбэт.
Ыйданга түүн айанныытты
Ааһаахха бэрт да бэрт.

Сабаахха
Соботох туох эрэ барыйар.
Көрбүтүм,
Саас ортолоох харыйа
Үүммүтүн.

Аттыгар
Суох эбит киниэхэ ханыылаах.
Эдэрдэр
Тэтиг, тиит уонна хахыйах
Үгүстэр.

Киниэхэ
Чунгук курдук билигин
Бу кэмгэ.
Эйнигин өйдүөхтэн билэбин
Аныгы үйбэ.

Хараастыма,
Мин убаастыыр харыйам,
Инникитин
Мин дьылбам сатарыйан
Сүтүө диэн.

Олоххор
Хаалыа суоҕа хара мэиг,
Биһиги баарбыт,
Ааккын ааттыыр эн көлүөнэнг,
Барыбыт.

Ол курдук,
Мин эмиз тус бэйэбэр
Сыллаахпын,
Олорон ааспыт үйбэр
Туһалаабы айдарбын.

1964 с.

СҮРЭХ МОНОЛОГА

Тиг... тиг... тиг...
Тиг... тиг... тиг...
Тиг-тиг... тиг-тиг...
Тиг-тиг...
Тиг...

Суох! Суох!! Суох!!!
Мин тохтуо суохтаахпын
Олох айылларын тухары
Олоруох тустаахпын.
Үйэлэр күөnnэрин
Үлтү үтүрүйэн
Үтүмэн да
Үйэлэри туораатыг.
Ол эрэн,
Ончу кэхтибэппин!
Сир үрдүгэр тыынар тыыннаах
Айыллыабыттан
Олох эйгэтинини аргыстастым.
Мин баарбын,
Тыыннаахпын!
Ол иһин,
Орто дойдуга
Олох олорор.
Хамсыыр-харамай
Оҕо төрөтөр.
Ол иһин
Олох иннин диэки хардылыһар.

...Кэлиин-кэли ырыгалаан
Кини аймах
Кырдыктаах суолун иһин
Кыргыһыга туруммутум.
Хаста-хаста
Хара дьайдаахтар
Хааммын халыппыттарай?!
Буудьа сыала оностон
Курдатты сүүрдүбүттэрэй?!
Кутаа уокка бырабан
Күл-көмөр онорбуттарай?!

Суох! Суох!
Син биир мин
Кыайылаах тахсыбытым!
Сүүрбэһис үйэ сагатыгар
Сүдү олобу сабаласпытым.
Үлэлээн итиллээччилэри
Үмүрү тардыһан
Үйэлэр тухары
Күөнтээн олорбут
Күн дэнэр ыраахтаабыны
Тронуттан сууларьспытым.
Кини хос мооньохторун
Киэр кыйдаспытым!
Кэлин,
Сага олох иһин
Сагалыы сабаласпытым.
Улуу өрүстэри быһыттаһан
Аарыма ГЭС-ри тутуһан.
Коммунизм олобун иһин
Кэскиллээх акылааты түһэрсибитим.
Онтон дуо?
Кини-аймабы
Кэйгэлли кирибит
Гитлер сэхситтэрин
Уругар тийэ
Урусхалласпытым.
Ол кэнниттэн
Күл буолбут куораттары
Күлүмүрдэс онорсубутум.
Онтон дуо?
Дьон-аймах дьолун туһугар
Кууран, хатан турар
Кумах куйаардарга

Кырыс сирдэри тиэрсинэн
Кыһыл көмүс туораабы
Күннүү долгутуспутум.
Кини-аймах үөскүбүттэн
Кулгаабынан истибэтэх
Улуу дыаланы уһансан,
Космоска көтүспүтүм,
Халлаан куйаарыгар
Хараабыллары атаарсыбытым.
Ыраах турар Ыйтан
Ытыс буору ажалсыбытым.
Өтөр кэмминэн
Планеталарга ыалдыттыбым.
Суох! Суох!! Суох!!!
Мин тохтуо суохтаахпын!
Модун соругум иннибэр,
Кэлэр үйэлэр кэрдинистэригэр,
Кини-аймах үөйбэтэбин
Мин айсыһахтаахпын,
Олох хаамарын тухары
Орто дойдум уйгуланарын иһин,
Сир үрдэ киэркэйэрин иһин,
Бар-дьон кэскиллэрин иһин,
Олоруох, айыах тустаахпын!
Тиг...
Тиг-тиг...
Тиг-тиг... тиг-тиг...
Тиг... тиг... тиг...
Тиг... тиг... тиг...
МИН ТЫЫННААХПЫН!!!

ПААМАТЫННЬЫККА САНАА

(Скульптор Лукин А. И-ка)

Покровскай үрдүк биэрэгэ
Көрүүхтэн дыкти кэрэ.
Нуучча, саха бары бииргэ
Иллээхтик үөскээбит сирэ.

Бырааһынньыкка биирдэ киэһэ
Пааматынньыкка муһуннубут.
Ааспыты ахтан сэнэргэһэ,
Кэпсээммитин өһүллүбүт.

Үрдүбүтүгэр турар Серго
Иһиллирдни олус сэргэх.
Этиэх курдук аһар дьонго:
«Кэл, олор, кэпсэтиэх».

Оччолорго саха дьоно
Быстар кэмэ үгүс этэ.
Тутатына кини онно
Күүс-көмө тиэрдэр этэ.

Үлэттэн ыран, арыт ыалдьан
Үгүстэр оронго сууллаллара.
Хайаан да Серго сылдьан
Эмтээн, үтүөрдэн аһара.

Тыыннааһар кини ол курдук
Эйбэс, истин эбитэ үһү.
Туохтааһар да ордук
Көңүдү, дьону таптыыра үһү.

Оннук киһини уран тарбах
Тыыннабыныы онорбут.
Биһигинниин бииргэ, барбах,
Сэһэргэһэрин курдук.

Умнуллубакка кыым сабары
Уруйдаан норуот ыллыыр.
Өлбүтү сүппэт тыынныыры
Өрүү олох айхаллыыр.

1964 с.

* * *

Оо, Лена хотун, Лена хотун,
Өнөр үөт умнаһыныы
Үгүс да салаалааххын.
Собурууттан тус хоту,
Саас аайы хаһыл аттыы,
Сүүрүгүрдэр дэлэй уулааххын.

Хаһыыга сылдыар айаас тэнэ
Тойукка киһирбит Бүлүү эбэ
Бетон таас үүнүн кэтэн
Быйыл айааһанна эбээт.

Оо, Лена хотун, Лена хотун,
Көһүтэбит аны бэйиң муоһаланан
Киһи-аймах бабатын хоту
Көлүллэр минэ буоларгын.

1965 с.

АЙЫЛБАЛЫН АЙХАЛЛЫБЫН

Бүгүн
Бэйэм сөбүөм иһин,
Аан ийэ дойдубун
Аан бастаан
Анаарбыт курдук,
Сааскы харахпынан
Сагалыы одуулуубун.
Хайдах эрэ
Халлаан эмиэ
Хаһан даһаны
Хараастары билбэтэх
Кыыс оҕо
Кырасыабай
Күөх хараһын курдук
Күндээрибитэ сүрдээх.
Айылба буоллабына
Ахтыһың-ахтан баран
Ийэтиң көрсүбүт
Иитиэх оҕо курдук
Үөрбүт мөссүөннээх.
Буолумуна даһаны
Буомуран турбут
Бу мин дойдубар
Муус-болгуо олобу
Булгу сөрөөбүт.
Аан дойдуга
Аан бастакынан
Чабыл күнү
Чабылыччы көрдөрбүт,
Муударай өйүңнэ
Мунгурун булларбатах

Удуу кан киһибит
Ульянов — Лениммит
Үбүлүөйдээх сааһын
Уруйдуу тоһуйда.
Уруй буоллун
Улуу Ленингэ,
Олох сааһын
Олохтообут — Күнгэ!

1970 с.

КЫАЙЫ КЫҤАТА — ӨКТӨӨП

Соторутаабыта,
Сарсыардаангы
Саа тыаһыны,
Бүттүүн киһи-аймах
Сөбүөн курдук,
Сатарыйбыта
Аан дойдуга модун сурах.

Космоска
Саха Ньургун
Бухатырыныны
Үс киһи арыаллаах —
Онук
Куйаарбыта,
«Восход» хараабыл дохсуннук.

Ол кыһатынан буолбут —
Өктөөп
Коммунизм диэки
Хардылаата
Түөрт уон сэттис сылын!

Көһүтүг өссө сонуну,
Өйдөөг!
Киһи-аймах инники
Сырдык ырата
Өтөр табыа Венера сыалын!

1962 с.

УЧУУТАЛБАР

Амарах ийэм этэринни
Алгыстыы сүбэлиринг:
«Үрдүк үөрэби баһылаан
Үлэлээ, үөрэн», — диририг.

Маннык көнө, күн киһини
Тоҕо мин умнуомуй?
Намын тыллаах хоһооммор
Бинтэр туойбат буолуомуй?!

Өйдүүбүн кыра сылдьан
Оскуолаҕа барбыппын.
Оболору сайыһан
Маккыры ытаабыппын.

Онуоха амарах ийэбинни
Төбөбүттэн имэрийбитинг:
«Тукаам, баара эрэ алтан,
Эһиил кэлээр», — диэбитинг.

Онтон хом түһэн бытааннык
Дьээм диэки айаннаабытым
Ийэм мнигин соруйбутун
Кыһыран аккаастаабытым.

Билигин ону өйдөөн, сүрэбим.
Акаарыбыттан сонньуйда.
Эйиэхэбэ уонна бу —
Махтанарбар соруйда.

Сүрэбим бабатын аспыт
Учууталыам, эн бааргын
Үлэ, үөрэх, үрдүк билин
Үктэлигэр дабаттын.

Ити иһин учууталыам,
Нийэм курдук саныбын,
Мин лирам истиг тылын
Эйиэхэбэ аныбын.

1956 с.

СИТЭРИ СИМЭЭРИ

Үлэбэ көрдөрүү үрдээтин,
Үчүгэй өрүүтүн үксээтин, —
диэтин дии,
Үөрүүлээх эргэ дыл.

Силлиэлээх дыбары силэйэн,
Сир үрдүн бүтүннүү тилийэн,
кэллин дии,
Күүтүүлээх Сага дыл!

Сэттэ сыл үлэбит түмүгүн
Ситэри симээри эн үүннүг!
Дыримнии,
Күүтүүлээх Сага дыл.

ЧАБЫЛБАНГА

(50 сааһыгар ананар)

Былыр
Россия
Харанга былааһыгар
Үөдүйбүтэ
Аан дойду
бастакы сэринтэ.

Бу сыл
Хатын-Ары
балабаныгар

Төрөөбүтүг
эн
саха ийэттэн.

Сагарды
сүүрэн иһэн
революцияны эбэрдэлэспитиг.

Ол Өктөөп
убараабат уорааныгар
Эн улааттар улаатан испитиг.

Төрөөбүт
Сахаг киэнг айылбата
Эн куккун-сүргүн
хам ылбыта,

Аймах-билэ
дьонунг айылгыта

Эн дууһанг
ортотунан
айыллыбыта.

Ол иһин баайданы,
батталы
Сөбүлээбэт буола улааппытыг.
Онтон олобу,
кэнэбэс ыччаты.
Уоттаах тылларынан
руйдаабытыг.
Норуот өстөөхтөрүнүү
охсуһуун
Ыстаал бөрүөбэ
кубулуйбута.
Онтон ыла эн хоһооннорун
Сааллар чабылбан буолан
куһуурбута,
Ол иһин бэйэбин
билинэн
Чабылбан дин ааттаммытыг.
Ол эрэри, эн,
киэмсинэн
Бэйэбин хаһан да
арбамматыг.

...Сүүрбэһис үйэ
түөрт уон биһирис сыла...
Ааннаабыта Аан дойду
иккис сэринтэ.
Быраатты Советскай
сир тула
Сабардаабыта фашист
хааннаах илинтэ
Артиллерия бастакы тыаһыгар
Сатараабыта өлбөт-сүпэт
ырыаларыг.
Аллаах да ат эскирэппэтинэн.
Походтарга сыыдам хайыһарынан
айанныырыг.
Онтон тыылга тыал да
сиппэтинэн,
Хомоһой хоһоонноруна
дайарыг.
Сынньанары билбэккэ,
тэтимирэн,
Дьон, дьол туһугар
айарыг.

Ол да иһин
Пушкин
«Русалката»,
Лермонтов
«Палестинатын
лабаата»
Онтон да атын
норуоттар
классиктара
Сахалы
ыраастык
сагарбыттара.
Аатыг курдук
Чабылбанныы,
чахчы,
Чабылхай олобу
олорбутун.
Ол да
буоллар
аабан сиппэт
Үксү, үтүөчү
онгорбутун.
Ол иһин
хаан-уруу
дьонун, Намыг
Эйиигин
кэриэстээн
айхаллыбыт!
Сүрэхтэн
сүппэт
намын
Уохтаах
тылларынан
ахтабыт!

Ол иһин, Эн,
бүгүнгө диэри
тыыннааххын!
Аны да
сүүһүнэн үйэ
олорор кыахтааххын!

1964 с.

ЧАБЫЛХАЙ МАХСЫЫМ

Үйэ үйэлийн,
кылаас кылаастын
хабырыйсар

Түрбүөннээх кэмигэр
Нам улууһун
буор үүтээнигэр

Биир киэһэ
уол оҕо төрөөбүтэ,
Мин хоһоонум геройа —
ол этэ.

Оҕо, оҕо курдук
түргэнник
улааппыта,

Ол эрэн, олоххо
атын этэ санаата,

Ол этэ
оболортон уратыта.
Туох буолуохтаабын
инникини

Өтө көрөр курдуга.
Ити да иһин
кини

Үлэбэ, үөрэххэ
умсугуйбута.

Кини
киэнг, баай олобо
Дьокуускайтан
сабаламмыта,

Соцдемократ
куруһуогар, онно,
Бстааллы
хатарыллыбыта...

Биир дойдулаабым
да иһин буолбатах,
Африкаттан да
төрүттээбинг буоллар,
Туойуом этэ
Эйиңгин,

Умайар
уот санаалаах,
Кыһар
кыым сүрэхтээх,
Төлөннөөх
трибун киһини,
Эйиңгин!

Дэлэбэ
этиэхпит дуо,
Хатан тимир
токуруйуон
кэриэтэ

Хас да сиринэн
тоһута
ыстаныа этэ.

Оннук
кытаанах санаалаах
Охтубутунг
олох содулугар...

Дьыллар, хонуктар
буурбалымы көттүлэр,

Эн суолгун
кыайан типпэтилэр.

Мээнэбэ
этиллибэт,
Сымыйа
кырдык үрдүгэр
үңкүүлээбэт.

Кыымтан
кыһыл төлөн
кытыастар,
Эн сүрэххэр
убай норуоттар
кымы сахпыттар.
Онтон кутааланан
үйэлэргэ умуллубат
Уот киһиэхэ
кубудуйбуккун буолбаат!!!
Айылбаг курдук
чинг-чаг
майгылаабыг,
Тайбаг курдук
бараммат баай
санаалаабыг.
Сатабыллаах
өйгүнэн
Колчак фрунун
Хаста-хаста
туораатын этэй?!
Революция
чөмчөкөтүгэр
Москва куоратынан
Ким үгүстүк
тэлэнийбитэй?!
Улуу Ленингэ
быраатты илиитин
ким уунан биэрбитэй?!
Эн этиг,
саха ньургун уола
Аммосов Махсыым, Эн этиг!
Партия
эппиэттээх соруудабын

Энkilэ суох
толорбут Эн этиг!
Бары
быраатты норуоттар
олохторун иһин
Охсуспут
Эн этиг!
Ол мэктиэтинэн
Дьокуускай, Фрунзе
куораттар уулуссалара
Эн ааккынан
киэркэйбит эбиттэр!!!
Ээй!
Дьонноор,
туоһулаан,
Хас биһиги
кыайыбыт
ахсын
Иһиллэр
эбээт
Табаарыс Махсыым!
Иннибит
диэки
олохпут ахсым.
Онно да
хардылыыр
Чабылхай Махсыым!!
Үрдүккэ,
өрө тахсы,
Онно да
айанныр
Аммосов Махсыым!

* * *

Сүтүктээх сүүс анбыылаах,
Туобум итээбитин билбэппин.
Сүрэбим иэттиир быһыылаах
Ураты санааны этиэхпин.

* * *

Поэзия нэлэмэн кырдалыгар
Эгэлгэ онбэкки буоланнар
Хохоньют эдэр кыргыттар
Хотойуктук анныстылар.

* * *

Кыһын өссө сайынгы күөбүн
Чабылыппыт харыйалар
Сайынгы сырдык түүнү
Кэтэспитти нухарыйаллар.

* * *

Сүрэбинг сылааһын,
Дууһан ырааһын
Бар-дьонгор анааһын —
Бу кэрэни санааһын.

* * *

Хаһан санаан былытырдабына
Күн чабылыччы тыгар,
Өйүң, күүһүң быттабырдабына
Өстөөбүң үрдүгэр сыллар.

* * *

Хараххын быһа симнэххинэ
Өйдүүр өйүң арыллар.
Хараххын көрө биэрдэххинэ
Саныр санаан сабыллар.

* * *

Былыт кэтэбэр этиң эттэ,
Онтон көрөбүн бытарыйар чабылбаны,
Айылба ити дыкти көстүүтэ
Санатар өрүү поэт Чабылбаны.

* * *

Хоһооннорум хомуллан
Хомурунньук буолтуттан,
Хор, кыра оҕолуу үөрэн,
Өссө төгүл тэбиэһирэ
Абылатан тураммын
Айар үлэ дьаллыгар,
Айанныахпын бабардым.
Кымаах саба үөрүү
Кынаттыр үөһэ өрүү.

Харыйалаах бөһ.
1996 с.

УМНУБАТАХ ЭБИППИН

Олох араас түптүргэнэ
 Мингин да тумнубат адынаттаах.
 Үөрүү да, хомолто да түгэнэ
 Тэлиэс-былаас хаамтарардаах.

Оччобуна, кыра оёо буоламын,
 Мөбүллэн өйдөнөрбүн,
 Кырдан да бараммын
 Умнубатах эбиппин.

* * *

Сыта-тура сыаналаа дуу,
 Мин күндү аабааччым,
 Салгыны түһэрэр олунньу
 Сангатыгар айыллыбыт
     Салгын куттаах,
     Салгын сыттаах
 Сага айбыт хоһоонорбун.

Кэлэбэйдээбэккэ аабыллар
 Кэрэмэс тылларынан
 Киэргэппит киһи дуу,
 Күн тэнэ оболорбун —
     Хоһоонорбун.

ИИНИЭЭБИТЭ

I чааһа. Дууһам ийинитинэн...	5
Күөх Маай	6
Маай! Маай! Маай!	6
Харахтар	7
Сарсыарда	8
Айанныахпын кэмсинэбчин	9
Умуума киһи баарын	9
Тарабанам	10
Айылбалыын айхаллыа	11
Дыктитэ — ол эбит	11
Суруйуобум ырыаларбын	12
Сааскы киэһэ сааскы кэми...	13
Мичээр	14
Туһунаа поэттар	15
Икки таммах	17
Омунаах куйааһынан	18
Күннүүн дьинэлэспигим	20
Ньургубун	21
Дууһабыттан кыйдаата	21
Эһиги, кыыс хатыннар	23
***Сибэкки дьөрбөтө табыстабына	23
Ахтылбан	24
Күннээх ньургубун	24
II чааһа. Умулубат сылларым	27
Хоһоон күүһэ	28
Аргыстастарым буоллун	30
Остуол «комбинацията»	31
Кэлбэтин даҕаны	32
Хоһоонньут, кэпсээнньит, кириитик	33
Кэпсээнньит уоһа хоһоонньут	34
Нуктаа, нуктаа, Лена	36
Киһи туһунаа номох	38
Субуотунньук	39
Далайаа иһинг!	40
Суоппар ырыатэ	40

Почтальон	41
Хара ачыкы	42
***Арыт татым санаалаахтар	43
Сахам сирин саана	44
Поэт сүрэбэ	45
Тагнарман дэ син	46
Төрөөбүт дойдуом, сүрэбим	47
Үрдүк үөрүү	48
Аабааччыбар	49
Тарабана	50
Көбөкөнүм бараксан	51
Куобахчаан	52
Мас аттаах Силипчээн	52
Булчут бэрдэ Киргизэлэй	53
Биһиги баарбыт	54
Сүрэх монолога	55
Пааматынньык санаа	59
***О, Лена хотун, Лена хотун	60
Айылбалыын айхаллыбыт	61
Кыайы кыната — Өктөөп	62
Учууталбар	63
Ситэри симээри	64
Чабылбагига	65
Чабылхай Махсыым	70
***Сүтүктээх сүүс аныылаах	74
***Поэзия нэлэмэн кырдалыгар	74
***Кыһын өссө сайынгы күбүн	74
***Сүрэбим сылаанын	74
***Ханан санааг былытырдагына	74
***Хараххын быһа симнэххэ	75
***Былыт кэтэбэр этниг эттэ	75
***Хоһооннорум хомуллан	75
Умнубатах эбиккин	76
***Сыта-тура сыаналаа дуу	76

Василий Майский —
Василий Васильевич Кривошапкин 1938 сэл муус устар 26 күнүгэр Нам улуунун Арбын нэһилиэгэр төрөөбүтэ.

1946 сыллаахха «Үүнэр олох» колхоз Көбөкөн нэһилиэгэр холбоһон, Тарафана сайылык киэҥ таһаатыгар тааллалаан, көрүлээни-нарылаан улааппыта.

1958 сыллаахха Хатырык орто оскуолатын бүтэрэн, Дьокуускайдаабы художественнай училищеба үөрэххэ киирбитэ, 1963 сыллаахха Нам орто оскуолатыгар учууталынан кэлбитэ.

1965 сылтан 1993 сылга диэри Көбөкөн оскуолатыгар үлэлээбитэ, пенсияба тахсыбыта.

Хоһоон суруйуутун үрдүкү кылаастан сабалаабыта. 1956 сылтан «Колхоз сирдьитэ», «Ленин суола», «Эгисэли», «Эдэр коммунист», «Кыым» хаһыаттарга хоһооннорун бэчээттэппитэ.

«Нам сирэ», «Нам — таптап бийигэ», «Кымыс оҕо көрөтэ», «Көбөкөнүм барахсан» о.д.а. хоһоонноро ырма буолан бийирэбили ылбыттара.

1995 сыллаахха «Сардааналаах күннэрим» диэн бастакы кинигэтэ бэчээттэммитэ.

